

[View the original article](#)

Vasily Fedosenko (Reuters)

Архівне фото 2006 року, на якому зображено робітників, які встановлюють знак попередження про радіаційну небезпеку поблизу села Бабчин, Білорусь. Фото: Василь Федосенко (Reuters)
Фото: Vasily Fedosenko (Reuters)

ВИБІР РЕДАКЦІЇ: СВІТ

Забруднені внаслідок аварії на ЧАЕС території очистились? Білорусь знімає статус «забруднених» із сотень міст і сіл

09 жовтня 2026, 15:22

Еймос Чаплл Білоруська служба Радіо Свобода

Для багатьох білорусів, які проживають на території, забрудненій внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, наслідки ядерної катастрофи 1986 року «закінчаться» 1 січня 2027 року – принаймні на папері.

Згідно з нещодавнім повідомленням, на початку 2027 року 177 міст, селищ і сіл втратять статус забруднених територій, що торкнеться близько 566 400 осіб. Загалом 930 600 білорусів наразі проживають на території, яка була забруднена радіоактивними опадами, рознесеними вітром внаслідок ядерної аварії в сусідній тодішній радянській республіці – Україні.

У серпні Білорусь **заявила**, що дослідження, проведені у 2021–2025 роках, засвідчили **«значне поліпшення умов у деяких населених пунктах, розташованих у районах, забруднених радіонуклідами»**. Рішення про зміну статусу цих територій було ухвалене після того, як авторитарний лідер Білорусі **Олександр Лукашенко** розкритикував це позначення під час засідання у **квітні 2025 року**. «Чим ми займалися протягом 30 років, якщо в забруднених районах проживає 900 000 людей?» – сказав він, додавши, що **«статистичні дані потрібно оновити»**.

Білоруси, які сьогодні проживають на забрудненій території, мають право на **значні державні пільги**, зокрема на безкоштовне харчування для школярів, щорічні поїздки дітей на оздоровлення та грошові виплати в розмірі 150 відсотків від стандартної державної допомоги **на утримання дитини для деяких молодих батьків**.

Лише у східній частині Гомельської області **близько 88 000 дітей**, які проживають або навчаються на забруднених територіях, щороку отримують харчування за рахунок держави. Як повідомляється, учні, які відповідають критеріям, продовжуватимуть отримувати безкоштовне харчування аж до червня 2027 року.

Радиационная обстановка на территории Гомельской области

Карта-схема загрязнения территории цезием-137

Карта радіаційної ситуації в Гомельській області, Білорусь

[Сергій Бесараб](#), білоруський експерт з радіаційної безпеки, який зараз проживає за межами країни, різко розкритикував рішення про зміну статусу цієї території, зазначивши, що, за його оцінками, для відновлення рівнів радіації, які були до 1986 року, **знадобиться ще близько 260 років.**

Бесараб вказує на складні наслідки Чорнобильської катастрофи, в результаті яких плутоній-241, що осідав на місцевості, під час розпаду перетворюється на надзвичайно **радіотоксичний америцій-241** – процес, який, за його словами, досягне піку наприкінці 2050-х років.

«Зняття обмежень на використання цих земель безпосередньо перед вторинним сплеском екстремальної альфа-радіоактивності **є катастрофічною помилкою в аналізі перспективної безпеки**», – заявив він у розмові з Радіо Свобода. Крім того, за його словами, на деяких ділянках забруднених земель є локальні «гарячі точки», які не враховуються «застарілими радянськими методами макрооцінки», що застосовуються в Білорусі.

Утім, серед науковців немає єдності щодо рівня поточних радіаційних ризиків.

Джим Сміт вже 35 років досліджує наслідки Чорнобильської катастрофи і є головним **автором книги** про цю ядерну катастрофу. Британський вчений-еколог зазначив, що сьогодні в більшості регіонів Білорусі та України ризик, пов'язаний з радіацією, **здебільшого стосується грибників, збирачів ягід та рибалок**. «Основним шляхом потрапляння радіоактивних речовин в організм людини є споживання дикорослих продуктів – коли люди виходять у ліс і збирають гриби, їдять ягоди або ловлять рибу», – сказав він у інтерв'ю Радіо Свобода.

“ **Київ навряд чи найближчим часом піде за прикладом Мінська у питанні перекласифікації забруднених земель** ”

Джим Сміт

Місцеві органи влади в Білорусі пропонують **безкоштовне тестування продуктів** дикої природи на радіацію, а людей застерігають не купувати гриби та ягоди в придорожніх кіосках.

За словами Сміта, у більшості міських районів радіоактивні осадки з Чорнобиля значною мірою розсіялися завдяки дії дощу та вітру, а також короткому періоду напіврозпаду багатьох ізотопів, що потрапили в атмосферу внаслідок катастрофи. Експерт з радіації наводить приклад цезію-134, який, за його словами, **«практично зник протягом перших 10 років після аварії»** завдяки дворічному періоду напіврозпаду. Значна частина радіоактивних речовин, що залишилися сьогодні в Білорусі, – **це цезій-137, який має довший період напіврозпаду**.

За межами зони відчуження з високим рівнем радіоактивності на кордоні Білорусі з Україною, де людям заборонено проживати, Сміт **не вбачає значної радіаційної небезпеки на більшості забруднених територій**.

Працівник Білоруського радіаційно-екологічного заповідника вимірює рівень радіації в селі Воротець у квітні 2006 року

В Україні щороку витрачаються десятки мільйонів доларів на виплати особам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, але Сміт прогнозує, що Київ навряд чи найближчим часом піде за прикладом Мінська у питанні перекласифікації забруднених земель.

“Виборів немає, режим ніколи не змінюється, тому вони не переймаються тим, як їх сприймають виборці

Андрій

«[Білоруський] уряд діяв набагато авторитарніше, як і слід було очікувати, просто заявивши: «Ми все одно будемо робити саме так». Натомість, за його словами, українці, які мешкають у районах, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, «проголосували за політиків, які не хочуть змінювати статус-кво».

Цю думку поділяє **Андрій**, білорус, який народився на південному сході країни і страждає від хронічного захворювання, яке, на його думку, пов'язане з Чорнобилем. «Білоруська влада не дбає про те, що думають люди», – сказав 47-річний чоловік, прізвище якого не розголошується з міркувань безпеки, у розмові з Білоруською службою Радіо Свобода.

«Виборів немає, режим ніколи не змінюється, тому вони не переймаються тим, як їх сприймають виборці», – сказав він, додавши: «Ці пільги часто були для людей

суто символічними – на них не можна купити машину, не можна побудувати будинок. Але все ж це була певна допомога».

Сміт зазначив, що питання щодо виплат, які надаються людям, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, виявилось складним і в деяких випадках навіть контрпродуктивним.

«Отримати статус постраждалого від Чорнобиля було досить легко, навіть якщо довести вплив на здоров'я дуже складно, – зазначив вчений-еколог. – Якщо ви не були пожежником на станції в ніч [катастрофи], то для переважної більшості з мільйонів людей, які зазнали впливу, ймовірність того, що це позначилося на їхньому здоров'ї, дуже низька, але, попри це, їх все одно зарахували до потерпілих».

“ Люди просто тримають голову низько і живуть своїм життям

Віктор

У звіті Програми розвитку ООН за 2002 рік, присвяченому наслідкам катастрофи, було наголошено на системі виплат, яка заохочувала «потенційно шкідливу або марнотратну поведінку». У звіті наводяться приклади людей, які поверталися жити на забруднені землі, «щоб мати можливість претендувати на вищі

виплати», а також тих, хто відмовлявся відкривати власний бізнес «через страх утратити чорнобильські виплати».

Однак місцеві жителі Білорусі вважають, що ймовірність виникнення масових протестів щодо майбутніх законодавчих змін, які матимуть значний вплив на життя багатьох мешканців цієї авторитарної країни, є незначною.

«Сьогодні в Білорусі небезпечно висловлювати обурення з будь-якого приводу», – розповів Білоруській службі Радіо Свобода **Віктор**, який народився в населеному пункті, що зараз розташоване в зоні відчуження. 43-річний чоловік, який зараз проживає у Гродненській області, додав, що «люди просто просто схиляють голови й живуть далі».

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

40 років після Чорнобильської катастрофи. Яка небезпека зараз?

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Проблеми онкохворих: як вони виживають в умовах війни та дефіциту ліків

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Жертви Чорнобиля і медичні наслідки радіації

Еймос Чаппл

Фотограф та дослідник фотографії, який народився в Новій Зеландії та має особливий інтерес до колишнього СРСР.

Білоруська служба Радіо Свобода

Білоруська служба Радіо Свобода (RFE/RL) є одним із провідних джерел новин та аналітики для білоруської аудиторії її рідною мовою. Вона виступає оплотом проти всеохопної російської пропаганди та протистоїть фактичній монополії уряду на внутрішні мовленнєві ЗМІ

Світ

Політика

Суспільство

Вибір редакції: світ